

UVODNA REČ

U ovom broju donosimo kratki izbor iz savremene grčke književne produkcije. Zastupljena su dela koja se pre svega bave socijalnom i političkom krizom.

Izbor tekstova: Hristos Asteriu

Redaktura prevoda: Predrag Mutavdžić

Širi izbor potražite na www.elektrobeton.net

Redakcija Betona

Todoris Hiotis: **Savremena grčka književnost na raskršću**

Joana Burazopulu: **Krivica nevinosti**

Hristos Ikonomu: **I jedno kinder jaje za dete**

Hristos Asteriu: **Kriза**

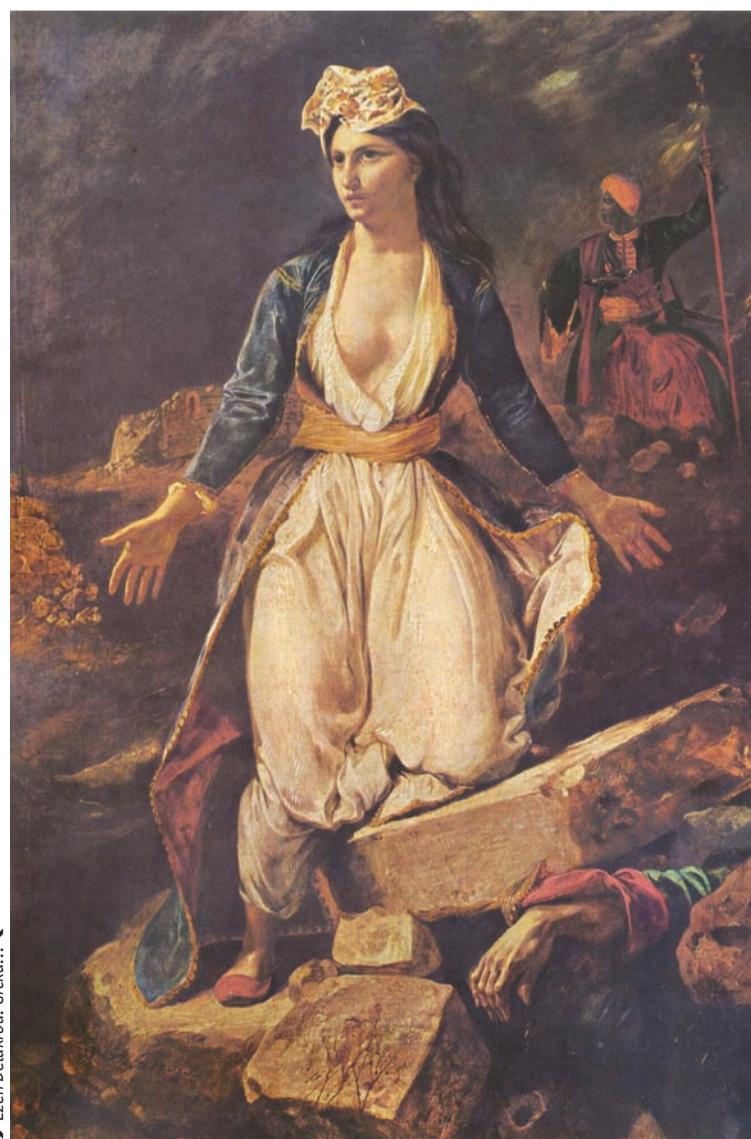
Eftihija Panajotu: **Crna Moralina**

POGLED NA NOVU GRČKU KNJIŽEVNOST

Piše: Todoris Hiotis

ISTORICIZAM – ESTETIZAM: SAVREMENA GRČKA KNJIŽEVNOST NA RASKRŠĆU

Započnimo jednim aforizmom: dela koja sačinjavaju savremenu grčku književnost ne bave se toliko značenjem grčkog identiteta koliko mogućnostima izražavanja subjekta koji traži svoj identitet. Izgleda da je razlika neznatna, ali je od suštinskog značaja. Aktuelno grčko književno stvaralaštvo ne može se smatrati jednom celinom koja se lako pokreće iz jednog jedinstvenog narativa. Ili, da budeмо precizniji, ono čini tek mali deo književne tradicije koju, našavši se na rubu evropske (i šire zapadne) književne mape, karakteriše nevideni unutrašnji refleks: koegzistencija centripetalne i centrifugalne tendencije svih nastalih književnih dela, koje terete književnost u dubokoj krizi identiteta. Tako se može primetiti da savremena grčka književnost ispituje ovu krizu identiteta (Hristos Asteriu – *Putovanje Jasons Remvisa*, Joana Burazopulu – *Šta je videla Lotova žena*, Andela Dimitrakaki – *Manifest poraza*) sledeći u nekoj meri tendencije evropske i američke književnosti: eksperimentisanja sa formom i tematikom opisu mesto koje se neprestano menja; širenje uslova koji predstavljaju i osmišljavaju lični identitet i lično pripovedanje je u tesnoj vezi sa težnjom ka stvaranju istorije i ka romaneskoj rekonstrukciji prošlosti. Romani političke fantastike kao što je *Lenjinov trg, bivša Sintagma* Dimitrija Fisasa jednostavno predstavljaju odstupanje od tog pravila. Ovo stvaranje istorije često je u umetničkoj slobodi praćeno jednim (izopačenim) estetskim rekonstruisanjem prošlosti. U odsustvu takozvane *middle-brow* književnosti u Grčkoj, jaka struja „istorijskih“ romana koncentrisana je u potkožnom ispitivanju grčke istorije. Mitoški narativi, izvorno grčki, koncentrišu se na potpunu promenu grčkog identiteta po završetku velikih pripovedanja. Čini se da nedavno objavljeni romani priznatih pisaca, poput Markarisa, Karistijanija, Teodoropulosa i Fakinua, ispituju završetak velikih pripovedanja bilo zadihanim ritmom (Teodoropoulos), bilo delikatnim, oštrim tehnikama (Karistijani, Markaris) ili raspoloženjem za promenu same stvarnosti (Fakinu). Istoriski trenutak postmodernizma uveliko je prošao i u grčkoj književnosti. Pesnici, kao što su Vasilis Amanatidis, Katerina Iliopulu, Eftihija Panajotu i Fivi Janisi, služe se tehnikama i tematikom antičke grčke književnosti, likovnim umetnostima i performance art-om kako bi osvežili tematiku i formu pesničkog izraza. U njihovim tekstovima ne postoji *per se* subjekat koji govori u svoje ime, koliko jedan glas kolektivnog.

U novijem književnom stvaralaštvu primetno je prisustvo subjekta čija je funkcija da u umetničkom tekstu bude nosilac kolektivnog mišljenja. Neosporno je da su pojedinačno i kolektivno neraskidivo isprepleteni te da povratak ka pronalaženju političkog identiteta predstavlja temu od životnog značaja: u poslednje dve decenije uvedeni su novi običaji, ponašanja i shvatanja u svim sferama života Grka. Nova ponašanja i običaji kodifikovani su kao enigma u svetu, kako u svakodnevici, tako i u kulturnom stvaralaštvu. Grčki identitet pretrpeo je promene u samom sebi i tako zadobio nove odrednice u svom sklopu. Bilo bi isprazno govoriti o raskršću na kom se nalazi savremena grčka književnost: savremeni grčki identitet guši se pod istorijskom težinom političke i kulturne krize. Savremeni grčki identitet predstavlja ne samo polje istraživanja nego i šizoidnog pokušaja sporazumevanja, spajanja i sinkretizma ličnih i kolektivnih ispitivanja i postojanosti. Određenje nije samo kvalitativno, već i ontološko: savremeno grčko književno stvaralaštvo u pojedinim slučajevima prati avangardne tendencije književnih tekstova iz inostranstva, uz jedno podrugljivo raspoloženje (Kritiotis); u drugim slučajevima prati uputstva odgovarajućih stranih bestslera ili nastoji da izgradi identitet koji nastoji da usaglasi staro sa novim i to tako da se stiče utisak da je pun strahopštovanja prema starom i sumnjičav prema novom. Na taj način savremena grčka književnost sama sebi potvrđuje da prošlost predstavlja nepremostivu prepreku. Kosmopolitizam novog grčkog književnog stvaralaštva izgleda kao da pronalazi suprotnost (i svoju protivtežu) u dubokom samoposmatranju i unutrašnjem ispitivanju u odnosu na to što označava grčki identitet; ovo samoposmatranje i unutrašnje ispitivanje često se prevodi i kao zatvorenost.

Grčka književnost pokušava da protumači promene koje se zbivaju u procesu zaokruživanja sopstvenog identiteta u poslednjih dvadeset godina. Put koji je prešla Grčka – od balkanske zemlje do države članice Evropske unije sa snažnom ekonomijom (*sic! prim.urednika*) – prouzrokovao je suštinske promene u identitetu. Izgleda da savremena grčka književnost poslednjih godina odražava i beleži ovaj suštinski prelaz nastojeći da ispita promene u identitetu; grčki identitet, obeležen stvaranjem mitova u poslednjih deset godina, izgleda da je začarala bolna prošlost, prepuna sukoba, prošlost koja često ispliva u sadašnjosti i uznemiruje je. U svojoj noveli *Isledivanje*¹, Ilijas Maglinis daje oblik prošlosti koja postaje deo potresnog pripovedanja na mnoštvo načina.

Grčki identitet, koji je zabeležen i koji se razmatra u savremenoj grčkoj književnosti, predstavlja totem i komplikaciju tendencija, mišljenja, ponavljanja i neuroza; uz rizik da se sve maksimalno uprosti, može se reći da ispitivanje i beleženje grčkog identiteta u većini književnih dela ili je iscrpljeno prekomernim klišeima (istorijskim, emocionalnim, naučno-popularnim), sa ciljem da se oni lepo srede i popišu, ili kreće izazivačkim, ciničnim analiziranjem grčkog identiteta i društva u širem smislu. Rizik ovog drugog načina jeste laboratorijsko pristupanje ne samo grčkom identitetu, već književnoj tradiciji uopšte ■

¹ Preveo na srpski Predrag Mutavdžić, izdanje Geopoetike, Beograd, 2011.

prevod sa grčkog:
Desanka Rašeta

Piše: Joana Burazopulu

KRIVICA NEVINOSTI

Odlomak iz romana Krivica nevinosti (izdanje Kastanjot, Atina, 1968) piše prozu i drame. Objavila je četiri romana i jednu knjigu za decu. Za roman Šta je videla Lotova žena (2007, Kastanjot) dobila je Književnu nagradu Atine.

Kontinent, sa kog ispoljavaju barksa, s pravom se naziva Stari, pošto je prvi koji se halapljivo razvio i prvi koji je propao. Čim je post-kapitalizam dostigao najnižu tačku truljenja, dogodila se misteriozna Revolucija koja je promenila sva pravila stvarnosti. Prema jedinima, reče je o refleksnoj reakciji tržišta, prema drugima, o ispunjenju istorijskog duga, prema trećima, o biološkoj mutaciji; bez buke i prolivanja krvi, Revolucija je počela i okončala se u kolektivnom umu, menjanjući pogled na Smrt. Smrt je postala glavni cilj radanja, zauzimajući mesto Životu, jer je za Kraj stvoren Početak. Egzi-

stencijalni preokret dogodio se istovremeno u svim stanovništvenim kontinentima, kao šuma koju je oprišao nalet vetra, što je za posledicu imalo rušenje društvenih, etičkih i filozofskih milenijumskih tvorevina. Na ruševinama prošlosti, nova epoha tražila je svoj izabran narod. Vrsta Evropljana na nazvana „zanatlje“, pripadala je miljeničkoj rasi koja se u potpunosti prilagodila novim okolnostima i zavladala od severa do juga i od istoka do zapada, ugrožavajući sve ostale.

„Zanatlje“ prebivali su u Evropi od srednjeg veka, ali su ostali sociološki neprimeti, jer nisu bili priznati kao „društvena klasa“ ili „društveni sloj“, čak ni kao istaknuta „društvena grupa“. Razlog je u tome što su njihove karakteristike većinom unutrašnje, čudljive i više se odnose na način razmišljanja nego na imovinu, prihode ili posedovanje sredstava. Rec je o onim malogradanima-maloposednicima-maloplaćenicima, koji, u nedostatku duha i strasti, kao jedini vrednost imaju rad. Moralni, ali ne i čestiti, simpatični, ali ne i privlačni, razboriti, ali i ne mastoviti, poslušni, umereni i neumorni, zanatlje žive da bi radili a ne rade da bi živeli. Neophodni koliko i vazduh, izdržljivi kao konji, otporni kao bubašave, preživeli su sve političke sisteme, ali uvek kao statisti. Vazali prirodi i položaju, ni oni sami nikada nisu zamišljali da će se u presudnom evolutivnom trenutku nalaziti bliže smrti od ostalih i da će postati protagonisti. S potresom koji je izazvala Revolucija, iznikli su i društveni pog podzemlja kao hravi i nametnuli su se svojim horizontalnim mnoštvom i zatucanošću ■

prevod sa grčkog: Marina Milovanović

Piše: Hristos Ikonomou

I JEDNO KINDER JAJE ZA DETE

Glad ga je probudila. Celo noć ga je boleo stomak. I sin je bio sa njim. Spavao je u krevetu pored i poluočvorenih usta steza prestičima ičivu čebetu, kao da je zaspao u strahu da će mu neko ukraсти čebe. Polako se okreće na bok, podlađki glavu i pogleda ga. Uopšte nije ličio na njega. Pre svega, bio je plav. Ne baš plav kao Rus, ali plav. Bio je i jako lep, sa nežnim licem i očima koje neba kađu duva severac. Ispod desnog oka imao je mali mladež. U mraku, plava kosica bi sjajila pored njegovog uva, rekao bi neko, kao da ga celu noć po glavi mazi ruka umocena u zlatni prah. Toliko je bio lep, da ga je srce bolelo. Nije mogao da ga se neglede. Dok ga je gledao nije osećao glad. Kara poraste, gledaće u mene i pitaće zašto sam ga baš ja napravo, zašto da ja budem njegov otac, zašto da odraste ovde, zašto da spava u ovom krevetu. Zašto. Zašto.

Sklupio je oči. Bol se vratio. Osećao je kako mu se nešto pomera u stomaku, kao da unutra postoji nešto živo.

- Tata?

Dete otvorilo oči; gledalo ga je zamagljenim pogledom.

- Tata, trebalo bi da jedemo nešto. Zavijaju nam creva.

Podiže glavu sa jastuka i učini mu se kao da nešto belo sjaj u ugлу detovetih usana. Mleko. Ali nije bilo mleko. Bila je to suspena pljuvačka.

- Spavaj. Još je rano. Pomazi ga po nosu i nasmeja se, teškom mukom. Idem sada. Čuješ li me? Ne želim da se uplašiš. Izaci u napolje na kratko. Kara se probudiš, sto će biti postavljen i ješćemo do sutra, do Uskrsa. Dogovorenog? Uskoro će pet sati. Dete zatvorio oči, oblinzu se, reče da je gladno i čvrsto sklopio oči ne rekavši više ni reč.

***

- Gospodine, reče devojčica. Možete li da stavite venac na glavu našeg Hrista?

***

Od podneve je hodoval ulicama. Hodajući, dočekao je i predveče. Ni keja, Neapol, Koridalos¹. Nikeja, Neapol, Koridalos – vrteo se u krug ka zatvorenu životinju, kao onaj vuk šta je jednom, kao mali, video kako trči po svom kavezu u zoološkom vrtu, a posle je celu noć prelakao, jer ga zamišljao nemocnog sa olinjalim i prljavim krznom kako trči nezaustavljivo u tom istom kavezu ludačkog pogleda. Pitao je i svoga oca, a on mu reče da je vuk tako trčao zato što je vuk rođen da trči i da je zatvoriti vuka u kavez isto kao i ubiti ga. Još je pitao oca da li bi mogao on, lično, da uradi nešto po tom pitanju, da li bi mogao da otključa kavez i pusti vuka da ode; otac ga je dugi gledao u oči – to je bio jedini put, da se seća, da ga je otac tako pogledao – a potom kao da htde nešto da kaže, ali nije rekao ništa.

Mnoge noći je proklakao zbog vuka. Mnoge noći i dane.

Bio je Veliki Petak i vetar je duvao kao lud. Drvene se batrgalo na vetrutu kao da ga je tresla ogromna nevidljiva ruka. I misli su mu lutale. U mislima je bio uz dete koje bi do sada trebalo da je već satima budno i da sedi vezanih ruku za kuhičkim stolom i sanja otvorenih očiju postavljen sto, pun hrane. Hodajući, razmišljao je gde bi mogao da nade pare, malo para, tačno toliko para da prode i ova noć. Hodao je da prode vreme – u deset sati je imao sastanak u luci sa svojom

Joana Burazopulu (Atina, 1968), piše prozu i drame. Objavila je četiri romana i jednu knjigu za decu. Za roman Šta je videla Lotova žena (2007, Kastanjot) dobila je Književnu nagradu Atine.

Hristos Ikonomou (Atina, 1970), novinar. Objavio je dve zbirke priča. Za knjigu Nešto će se desiti, videćeš dobio je Nacionalnu književnu nagradu.

je mrvak koji je oživeo na određeno vreme, koga su pustili da se na kratko vrati vidljiv medu žive a potom ga ponovo zgrabilo nazad – strašna je to kazna. Kasnije, kada je već puno popio i prestao da se plasi, uspravio se i progovorio glasno. Rekao je ono što je želeo da kaže već duže vreme – mesecima, već godinu dana. Rekao je ono o čemu je

Potom ga neko snažno udari po glavi tako da se istog trenutka srušio na pod.

***

- Gospodine, reče devojčica. Možete li da stavite venac na glavu našeg Hrista?

***

Na uglu ulica Kondili i Efesu zastade ispred poslastičarnice „Anemoni“ i pogleda izlog u kom su stajala čokoladna jaja, čokoladne zeke i čokoladni curek² prekriven crnom čokoladom i bademima. Srce mu je drhtalo više od nogu. Stajao je ispred izloga i, gledajući čokoladni curek, voda mu je pošla na usta. Kad bi uzeo od kćerke pedeset evra, mogao bi izbaciti nešto drugo iz kupovine – recimo, kačkavalj – i da kujan jedno čokoladni curek. Detetu bi to, sigurno, pribinilo radost, ludi za čokoladom. A on je, međutim, drhtao od želje dok je posmatrao kolače koji su se na svetlosti izloga prešivali i delovali tako sveže, tako privlačno, tako ukusno i sočno. Šta ti je čovekova sreća, reče. Jedan curek sa čokoladom.

Ušao je ponovo u ulicu Kondili i uputio se prema mostu. Veter je još jača duvao. Žene obučene u crno hodale su trotorom i nagnjale se pridržavajući krajeve očeće koja se vjorila na vetr. Čuvši kako zvona žalosno zvone, bi zvunjeni, jer je znao da u blizini nema crke i, na trenutak, nesvesno, zastade i pogleda ka nebnu krenu da se prekrsti – ali odmah dođe sebi. Nastavio je pognut glave, gledajući u čime koji su na punjili zemljom i blatom i ličile na male, crne životinje koje su upravo izšle u svet iz neke tamo duboke jazbine. Skrenuti desno u ulici Antiohija, izade na ulicu Grevenon, a zatim ponovo skrenut desno i, opazivši zgradu opštine koja je bila visoka i siva, stade da razmišlja kolikoj maloj delovano nekome ko bi ga gledao iz zgrade. Baš bi bio mal. Zasta ispred Nacionalne banke i, izdaviviš karticu iz novčanika, stavi je u bankomat, pritisni dugme te, sklopivši oči na sekundu, u sebi reče nešto, poput vernika koji se molii uveče, na Veliki Petak, ispred ikone razapetog Hrista. Otvorivši oči, vide

na ekranu čovečuljka kakao ga gleda sa podignutim rukama – žao nam je, ne možemo da Vas uslužimo – izvuče karticu iz automata, vratiti je u novčanicu, crni i prazan, i ode.

Prešavši preko puta, uđe u ulicu Caldari i zadrži dah prolazeći pored suvladžinice – egiptaska prodavnica kebab – i, skrenuvši levo, zastade ispred supermarketa „Galaksija“ i videviš ljude koji su kupovali ili čekali na kasi, uhvati ga vrtoglavica i panika, jer se setio da će u deset sati, kad ima sastanak sa kćerkom, supermarketi biti zatvoreni. Gdje će posle kupiti makarone, i kačkavalj, i mleko, i jedno kinder jaje za dete. Pogleda tablicu na izlogu supermarketa na kojoj je pisalo radno vreme i vide da se večeras supermarketi zatvaraju u devet. Panika beše još veća, te se nasloni na jedan parkirani automobil i reče u sebi smireno tri puta ka motelitu – smireno, smireno, smireno – zatim nastavi da i zastade na uglu ulice gde se nalazio jedno pomorandžino drvo, ali bez pomoradži na njemu; otkinu jedan prašnjavi list i protrijala ga kroz prste, a zatim ih pomirisa ne bi li došao sebi, ali mu prsti odsaše na prašinu, znoj i strah.

Kasnije veter naglo poče da duva te podiže jednu kesu za dubre

sato trotača koja mu se uvela oko nogu, a on se na trenutak zaledi kao da se crna zmija obmotala oko njega. Potom otrese noge i stade da šutira kroz vazduh ne bi li zbacio kesu. Dok je tako

šutirao u prazno i mlatara rukama i nogama, sa druge strane ulice prolazila je jedna starica koja zastade gledajući ga, žalosno odmahujući glavom i krsteći se – Bio je Veliki Petak popodne, i duvao je severac, i nebo je bilo boje očiju deteta koje već satima sedi vezanih ruku za kuhičkim stolom i sanja otvoreni očiju postavljeni sto pun hrane. I nije bila zima, nije padao sneg pa da izade napolej i odlomi jedan komad leda u obliku kristala što vise se krajeva krova i da ga poliže i tako zavarava sruju glad. Bilo je proleće, a sneg u tim krajevima nije padao deset godina.

***

- Gospodine, reče devojčica. Možete li da stavite venac na glavu našeg Hrista?

Piše: Hristos Asteriu

KRIZA

Odrasli smo slušajući priče o ratovima, svetskim i građanskim, o ekonomskim slomovima, čitali smo o Budenbrokovima i propadanju gradske porodice, o Solu Belou i periodu Velike depresije, ispratiši smo sa relativno bezbedne udaljenosti stvarnost epohu naših dedova i očeva za koju se činilo da se na nju teči jedino kao prošlost, a da nikada nismo ozbiljno razmotrili mogućnost tragičnog siromaštva koje bismo možda i sami iskusili na svojoj koži. Kriva je, međutim, istorija. Oluja je već ovde i nesrećna vremena su pred nama. Šta treba da se desi? Želim da se nadam da će u našim životima trijumfovati – vreme mu je – bog matih stvari. Kako se bliži čas samoposmatranja, pretresimo u sebi trenutke, ljubavi, vrednosti, osećanja. Želim da naučim ponovo da delim. Želim da naučim ponovo da čutim. Da naučim opet koliko su svete i male stvari, malo toga. Mi, koji spavamo na oblacima, naučimo da ležimo na kamjeni ■

prevod sa grčkog: Teodora Bisenić

Hristos Asteriu (Atina, 1971), završio je studije nemačke i grčke filologije u Atini, Vircburgu i Cirihi. Objavio je zbirku priovedaka *Njeno golo telo i ostale čudne priče* (Patakis, 2003) i roman *Putovanje Jasona Remvisa. Jedna istinita priča* (Patakis, 2006) i *Ostrovo Boa* (Polis, 2012). Priredio je korespondenciju D. P. Papadicasa i E. H. Gonatasu *Piši mi čak i hodačući* (Patakis, 2001) i preveden književnu i filozofska dela sa nemačkog na grčki (Krista Volf, Hans-Georg Gadamer).

***

Kada je stigao na kej, sat na krimi broda pokazivao je deset do devet, a kada je ugasio poslednju cigaretu, sat je pokazivao deset do deset. Njegova kćerka se još nije pojavila. Usta su klupe i prošeta oko automobila koji su čekali svoj red da se ukrcaju na brod, a potom se promuva između automobila posmatrajući vozače i putnike. Posmatrao je ljude koji su preko rampe ulazili na brod kao i one malobrojne koji su stajali pored ograde na krimi brod, desno i levo od postolja zastave, gledajući dole, druge ljude i automobile i velike terete kamione. U deset i dvadeset upita jednog čoveka odevenog u belu košulju na kojoj je plavim slovima pisalo BLUE STAR 2, da li bi mogao da se popne na brod.

U dvadeset do jedanaest učario je da jednog vozača kamiona ciganetu i popušio je gledajući zvezde koje su se gasile i palile na nebu i reko nešto o svojoj kćerki. Nešto prosto, nešto vulgarno. Nešto, što nikada nije izgovorio niti znao da bi jedan otac mogao da kaže za svoju kćerku.

U jedanest deset, brod je odvezao uže i odlepio se od doka drčeći, dok je iz dimnjaka kujlajo crni dim. Čekao je, stojeci, dok svetla broda nisu postala samo mala svjetla tačka, daleko, na morskoj pučini. Okrenuvši se da ode, ugleda nešto na jednoj klupe i pride bliže. Jedna koka-kola sa cevicom, jedna do pola pojedena pita sa sirom. Usta mu mirisale kao da je u njima nesto uginulo. Bacivši pogled oko sebe, zgrabi pitu sa sirom. Pomirio je.

Potom je uvi u papir i stavi u džep.

Izašavši na izlaz E1, krenu natrag hodajući čas asfaltom čas trotoarom. Prolazeći ispod mosta, pročita nešto što je na zidu bilo ispisano crnim sprejem – vuk dliku menjaj, ali čud nikada – i ugleda svjetla kamiona koji mu je polako dolazio u susret. Pomicali su bi možda trebalo da se bací na sred ulice i ostane nepomičan i da pusti da ga kamion pregazi i završi jednom zauvek sa svinje; ali ubrz zakorači nazad i prijubidi leđa u zid i reče nešto svom strelu kao da je ono pas a on njegov gazda; ostade tako leđe priljubljen uz zid dok kamion ne prode pored njega i izgubi se.

Setio je deteta. Setio se da kada bi detetu dali očeve očeću, ono bi, uzevši je, počelo da je mazi sa uplakanim očima i mazeci je, napipalo bi nešto tvrdvo i onda bi otvorivši džep jakne nalošio u njemu do pola pojedenog pita sa sirom. Kako bi to bilo semešno. Kako bi bilo smešno.

***

Posle ponoči, prolazeći Kiparskom ulicom, levom stranom trotoara, stiže do hrama Blažene Ksenije i, pogledavši preko, vide svetlo i senke iza žutog stakla vrata. Prede preko i uđe unutra.

BETON BR. 122 DANAS, Utorka, 24. april 2012.

Foto: fajnayundeline.com

Tamo je bilo šest, sedam žena u crnom i jedna devojčica od, otprilike, jedanaest godina koje su zajedno ukrašavale plaštanicu cvećem. Stajale su oko nje, prebirale cveće iz velikih buketa, skle peteljke i kačile cvetove na stiropor. Bele rade. Ruže. Kao i drugo cveće za koje nije znao kako se zove.

Pogledaše ga čim je ušao i nastaviše da ga gledaju dok je sedao na jednu stolicu prekrstivši ruke na grudima i udišući vazduh koji je mirisao na tamjan i ljudski zadah. Pogledavši na gore ali ne podižući glavu, ugleda ogromnu figuru koja je gledala u njega visoko sa kupole. Zatim ugleda i druge figure oslikane na zidovima i ljubičaste trake i ikone i sveće koje su gorele i topile se nagnjući ka praznom kao nekakva umorna tela koja negde traže svoj oslonac.

Pored plaštanice stajao je krst. Veliki i dugačak krst od tamno braon drveta. Hristos sa zatvorenim očima i glavom nagnutom na desnu stranu. Ruke savijene u laktovima, noge savijene u koljenima. Ekseri su bili zabodeni u njegove dlanove iz kojih je curenja krv. Iz jedne rane na levoj strani tela takođe je curenja krv. Oborivši glavu na stranu, sklopi oči, a zatim ih ubrzo otvorio i ponovo pogleda razapetog. Kako je samo bio spokojan. Spokojan. Miran. Predan.

Ponovo osmotri žene. Tražio bi im pare. Naravno. Tražio bi da mu daju pare. Po pet, deset evra svaka. Zahvalan sam, koliko god da imate. Da nahranim dete. Zahvalan sam, koliko god da imate. Srećan vam Uskrs. Nema šanse da ga odbiju. Nije za mene. Za dete.

- Gospodine, reče devojčica. Možete li da stavite venac na glavu našeg Hrista?

Stala je pored njega i gledala ga. Oko jedanaest, dvanaest godina joj je. Krupne oči, pune usne, sitne dlačice presijavale su se na njenim obrazima. Ispruži ruku da joj pomiluje obraz, ali devojčica, prateći pogledom njegovu ruku, zgrabi palac i obuhvati ga svojom šakom.

- Krst je jako visok i ne možemo da dohvativimo, reče.

Venac se nalazio na jednom stolu. Mislio je da je venac od cveća, ali nije bio. Bio je napravljen od neke trnovite biljke i pod slabim svetlom lampe i sveća, venac je ličio na skelet nekog čudnog, okrutnog stvorenja koje je uginulo mnogo godina pre nego što se našlo na tom stolu.

Privukavši stolicu ispred krsta, uze bodljikavi venac, što je pažljivije mogao, i pope se na stolicu, podiže ruke ne bi li gornji deo krsta provukao kroz venac. Žene i devojčica su ga posmatrale. Okrenuvši se, pogleda ih i nasmeja se.

- Šta biste radile bez mene, reče. Nadam se da će mi, barem, dati nešto za trud, reče i nasmeja se.

Venac je bio nakrivljen pa je morao da ga malo gurne na dole te oseti trnje kako mu se uriva u dlanove, ali nije ga zbolelo. Baci pogled na Hristovo lice koje je bilo u ravni sa njegovim. Spokojan. Miran. Predan.

- Naravno, reče. Pošto znaš da ćeš vaskrsnuti.

- Ne postoji smrt, reče. Ničega nema. Sve je samo pozorište.

- Prva pobeda zla je onda kad progovori jezikom tvojim, reče - i uplaši se jer je znao da nije bio sposoban da smisi i kaže tako nešto. Pogleda razapetog, pogleda oko sebe. Ko je to rekao? Ko?

Saplete se o stolicu i umalo što nije pao. Jedna od žena vršnu. Pogleda u svoje dlanove. Bili su ispunjeni malim, okruglim lop-

ticama od krvi. Kao da su mu ruke polomljeni termometri, termometri koji mere temperaturu ne živom nego krvlju. Okrete se i pokaza ruke ženama.

- Izvolite, reče. Pogledajte šta mi se dogodilo. Sada bi, svaka-ko, trebalo da mi date nešto za moj trud.

Žene ostaviše i cveće i makaze i igle i otrčaše ka vratima. Jedna od njih zgrabi svoju tašnu koja je bila okačena na naslon jedne stolice i pripije na grudi kao da je beba. Druga zgrabi devojčicu za ruku i gurnu je da izade na vrata. Sve su izašle a da se nisu ni okrenule.

- Zašto bežite od mene, povika. Čekajte. Nemojte.

Napravi korak i pade na pod. Čuvši kako se nešto lomi ostade nepomičan.

- Čekajte.

Napolju je veter besneo, ali oblaci su ostali nepomični na nebnu. Osvanuo je Veliki Petak.

Dete je zaspalo gladno za kuhinjskim stolom.

U grlu dana zastao je čvor.

Svakog trenutka bi mogla da počne kiša ■

prevod sa grčkog: Ivana Andrić

¹ Reč je o delovima Atine.

² Deo Pireja.

³ Deo Pireja, poznat po izbeglicama.

⁴ Delovi Pireja.

⁵ Zejbekiko je vrsta grčkog tradicionalnog plesa

⁶ Reč τσουρέκι (čitaj: cureki) označava kolač koji se pravi od brašna, putera, jaja, šećera i aromatičnih sastojaka. Nekada se pravio za Uskrs a danas se može jesti bilo kojim danom u godini.

Foto: okok111111111.blogspot.com

ILUZIJA

Živim za taj dan,

za ludnicu.

Za praznik sveta,

kad će se svi u kuće zatvoriti, kad će žene svoje kose
iseći, muškarci s krvavim nosevima plakaće,
struja će nestati, i voda će na početku samo prašina
biti, a srce stroboskopa

diktiraće tonove svetlosti, u ledenoj dvorani
svako će biti protivnik svakom, svako će se buniti
protiv pobune, i oplakaće istinu plašeći se straha,
a jedno oko će ostati među bleštavim mu Zubima

ijezik oštar toliko da promrlja

de rerum natura/de natura deorum

otprilike tako svi će se tresti, drhtaće tako dok im
duša ne iscuri, dok ne ode ta gospoda i dan postane

izvanredan praznik – praznik praznika bez zavičaja – dok će ja,

s komodom kristala u novom svetu ogledala,

slobodno da živim (svi smo isti – jednaki

mrtvi – pred očima večne birokratije),

dakle, ja, u ludilu, nikako drugačije ja,

bez otpusne liste, u liku ptice ču da živim,

obično živim,

i ponovo živim dan ■

Piše: Eftihija Panajotu

iz zbirke *Crna Moralina* (Kedros, 2010)

Eftihija Panajotu (Nikozija, 1980), u Atini je završila filozofiju, a u Londonu neohelenske studije. Radi kao urednica u Atini, bavi se prevođenjem poezije i pisanjem članka za novine i časopise. Njena poezija je prevedena na engleski, italijanski, španjolski i nemački, a sama je prevela *Ljubavne pesme* En Sekston i pesme En Karson. Objavila je knjige poezije *Veliki vrtlar* (Κοινωνία των (Δε) κάτων, 2010) i *Crna Moralina* (Κέδρος, 2010). Zbirka pesama *Crna Moralina* nominovana je za pesničku nagradu časopisa *Dijavazo* i osvojila je treću nagradu za najbolju knjigu mlađog pesnika na Simpozijumu poezije u Patri.

Dižem desnu ruku, kažem *hajl* grudima.

Zatvaram oči, kažem *hajl* ciljevima.

S levom na stomaku, kažem *hajl*, zastavo.

Pucaju bez milosti.

Niko me ne nalazi.

Na priče se fokusiraju

- zloglasno nepostojanje, besciljna praznina, bla bla -
a na zid kaže detalje.

Ja međutim živim

- plešem haos

zovu me Moralina, a ja to čak i nisam.

Moje srce pali svoju odeću u kanti.

Da ono što vredi vatru

spasi od suzavaca.

Tako nekako dišem.

Kakobih to rekla?

Na svetu gubiš

samo noći ■

DAJE VAM SE DOZVOLA

Dižem desnu ruku, kažem *hajl* grudima.

Zatvaram oči, kažem *hajl* ciljevima.

S levom na stomaku, kažem *hajl*, zastavo.

Pucaju bez milosti.

Niko me ne nalazi.

Na priče se fokusiraju

- zloglasno nepostojanje, besciljna praznina, bla bla -
a na zid kaže detalje.

Ja međutim živim

- plešem haos

zovu me Moralina, a ja to čak i nisam.

Moje srce pali svoju odeću u kanti.

Da ono što vredi vatru

spasi od suzavaca.

Tako nekako dišem.

Kakobih to rekla?

Na svetu gubiš

samo noći ■